

Uppföljning av Landsbygdsnätverket

2007-2009

9 nov 2009

Framtagen för

Landsbygdsnätverket
Attn Maria Gustafsson
551 82 Jönköping

Av

OpenEye
Innovation
Management AB
Birger Jarlsgatan 2
114 34 Stockholm
Sweden
+46 (0)8.410.221.00
Org.nr: 556630-4563

info@openeyegroup.com

www.openeyegroup.com

*Copyright © 2009 OpenEye Innovation Management AB
All Rights Reserved*

Uppföljning av Landsbygdsnätverket 2007-2009

Inledning

Landsbygdsnätverkets (LBN) uppdrag är att stödja genomförandet av Landsbygdsprogrammet 2007-2013. För LBN finns två centrala begrepp - Lärande och samverkan. LBN vill bistå medlemmarna med kunskap som efterfrågas och som bidrar till utveckling. LBN vill också vara en knutpunkt genom vilken medlemmarna har goda möjligheter att hitta givande kontakter och parter för produktiv samverkan. LBN har även en uppgift att vara pådrivande i viktiga frågor.

LBN har varit i drift i ca 3 år och genomför därför en halvtidsuppföljning för att öka möjligheterna att framgångsrikt stödja Landsbygdsprogrammets genomförande fram till 2013.

Mot bakgrund av att verksamheten nu är under drift snarare än uppstart och pga omvärldsförändringar ser LBN ledning skäl att ändra inriktningen av verksamheten till att bli mer proaktiv och framåtsyftande, att involvera medlemmarna mer i strategierna för måluppfyllelse och att se över verksamheten där man sett att det är svårt att nå uppsatta mål.

Uppföljningen

Landsbygdsnätverket (LBN) är en stödfunktion inom Landsbygdsprogrammet 2007-2013. LBNs ändamål är att förbättra genomförandet och förstärka programmets insatser för landsbygdens utveckling (Landsbygdsprogrammet 2007-2013, 16.2, sid 280). Denna uppföljning är därför inriktad på nätverkets aktiviteter och hur dessa aktiviteter förhåller sig till behovet av stöd hos landsbygdens aktörer för att genomföra programmet. Uppföljningen avser att ge LBNs styrgrupp vägledning inför prioriteringar framgent. Fokus ligger på att samla kunskap om hur aktiviteterna kan utvecklas och fokuserar därför inte på administration, budget mm.

Uppföljningens innehåll

- A. Bakgrund: Landsbygdsnätverkets ändamål
- B. Målgruppsundersökning: Enkät om LBNs verksamhet i relation till målgruppernas behov
  - 1 LBNs aktiviteter och kommunikationskanaler
  - 2 Hållbar utveckling av landsbygden
  - 3 Ungdom
  - 4 Företagande och entreprenörskap
  - 5 Jämställdhet
  - 6 Integration
  - 7 Leader
  - 8 Transnationell samverkan
  - 9 Medlemmarnas önskemål framgent
  - 10 Passiva medlemmars svar
- C. Intervjuer
- D. Nätverksaktiviteter som initierats och utförts av LBNs medlemmar 2007-2009
- E. Slutsatser och rekommendationer

Vid uppföljningen har följande dokumentation använts

Sammanställning av regelverk avseende svenska landsbygdsutvecklingsprogrammet, Rådsförordningen mm

Svenska Landsbygdsprogrammet 2007-2013

Jordbruksverkets bestämmelser för nationella landsbygdsnätverket

EU Guidelines "National Rural Network "

EU Guidelines avseende transnationella projekt

Förstudie till nätverket (14 juli 2006), Leif Berndtsson

Landsbygdsnätverkets kommunikationsstrategi (27 nov 2007)

Landbygdsprogrammets årsrapport 2008

Övervakningskommitténs utvalskriterier 26 okt 2007

Leaderhandboken "LAG-boken"

SKL:s skrift *Landsbygdsutveckling med Leader — Goda exempel från fyra kommuner*

Ansökningar, beslut och rapporter avseende nätverkscheckar

Landsbygdsnätverkets uppföljning nätverkscheckar (25 juni 2008)

Minnesanteckningar från styrgruppsmöten 2007-2009

Handlingsplaner och aktivitetsplaner 2007-2009

Landbygdsnätverkets web, nyhetsbrev, presentationsmaterial, utskick, div rapporter mm

Utvärderingar nätverksträffar

Minnesanteckningar, rapporter mm rörande tematiska arbetsgrupper, tankesmedjor och expertnätverk

Minnesanteckningar, rapporter mm rörande Leader

A. Bakgrund: Landsbygdsnätverkets ändamål

Sammanställning av Landsbygdsnätverkets mål

Enligt Rådsförordningen (art 66:3 och art 68) skall ett landsbygdsnätverk inrättas för att samla organisationer och förvaltningar involverade i landsbygdsutveckling. Syftet med det nationella nätverket för landsbygdsutveckling enligt Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013 är att

- Genom informationsarbete, erfarenhetsutbyte och metodutveckling samla parter som är berörda av genomförandet av Landsbygdsprogrammet
- Vara ett nationellt och transnationellt forum för brett utbyte av information, erfarenheter och metodutveckling
- Öka dialogen i genomförandet mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå
- Skapa erfarenhetsutbyte mellan landsbygdspolitiken, den regionala utvecklingspolitiken och miljöpolitiken genom att myndigheter med anknytning till dessa politikområden får en roll i nätverket

Landsbygdsprogrammet 2007-2013

Följande utvecklingsområden och prioriteringar skall vara vägledande för hela programmets genomförande (4.1, sid 84):

- Hållbar utveckling och hållbart naturresursutnyttjande med beaktande av uppställda miljömål är en generell utgångspunkt för programmet. De areella näringarna har en stor potential för en resurseffektiv produktion med minimal miljöpåverkan och har också en nyckelroll i omställningen till en hållbar samhällsutveckling inkl. energiförsörjning. De har också en central roll som förvaltare av ett värdefullt natur- och kulturlandskap, där hävd av betesmarker utgör en viktig prioritering.
- Produktionen av livsmedel med olika mervärden bör utvecklas. Redan i dag finns det en ökad efterfrågan hos konsumenterna för ekologiskt producerade livsmedel. Den lokala, regionala och/eller småskaliga produktionen och förädlingen av livsmedel bidrar också till att öka företagandet på landsbygden.
- Ny varu- och tjänsteproduktion med anknytning till jord- och skogsbruk, övriga areella näringar och landsbygden bör utvecklas för att stärka den ekonomiska basen och för att öka tillväxt- och sysselsättningsmöjligheterna i landsbygdsområdena. Förnybar energi, turism och rekreation, servicetjänster och entreprenadverksamhet är områden som har utvecklingsmöjligheter.
- Kunskaper, innovationer och entreprenörskap skall stödjas. Det är även viktigt att stärka kunskapsförsörjningen från universitet, högskola och forskning. Det behövs insatser som underlättar för rådgivare och lantbrukare att ta del av relevanta forskningsresultat.

– I dag är flera grupper i samhället som unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund, underrepresenterade inom jord- och skogsbrukssektorn. Dessa grupper behövs i de areella näringarna, både för att stärka jämställdheten och för att utveckla landsbygdsområdenas ekonomiska och sociala liv.

- Axel 1   Förbättra jord- och skogsbrukets konkurrenskraft
- Axel 2   Förbättra miljön och landsbygden.
- Axel 3   Förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja utvecklingen av landsbygdsekonomin
- Axel 4   Effektivt genomförande genom förankring, inflytande och samarbete

Beskrivning av Landsbygdsnätverket enligt Landsbygdsprogrammet

”16.2.1 Organisationer och myndigheter som deltar i nätverket

Alla parter och aktörer som är involverade i genomförandet av landsbygdsprogrammet skall omfattas av nätverkets arbete. I nätverket skall det därför ingå en bred representation av organisationer och myndigheter inom programmets samtliga axlar som på olika sätt företräder stödmottagare, landsbygdsbefolkningen och dess näringsliv eller är intressenter i arbetet med att utveckla landsbygden. I nätverket bör det också ingå företrädare för Sveriges kommuner, regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan. Till nätverket bör också företrädare för invandrarnas organisationer knytas. Vidare bör det i nätverket finnas en god representation från universitet och högskolor som aktivt arbetar med forskning inom relevanta områden.”

Förstudie angående nationellt nätverk för landsbygdsutveckling

I förstudien för nätverkets bildande (Berndtsson 2006-07-14) lyfts betydelsen av bra analysunderlag fram som grund för kunskapsuppbyggnad och informationsinsatser. Behov och brister vad gäller samsyn, samordning och helhetstänkande för landsbygdsutvecklingen ska identifieras för att utveckla metoder och arbets sätt i genomförandet av programmet. En aktiv utbildningsroll för LBN i samverkan med nätverkets medlemmar kan påtagligt öka samverkan mellan parterna och förbättra programmets genomförande. En trolig slutsats för forskningen om landsbygden kan enligt förstudien vara ett ökat behov av tvärvetenskapliga ansatser. Nätverkets insatser på forskning bör i första hand gälla tvärssektoriella och axelövergripande frågor medan programmets insatser mer handlar om ämnesvisa fördjupningar. Nätverket uppmanas i sitt arbetssätt vara mycket lyhörd för medlemmarnas behov och samtidigt göra strategiska insatser för att öka helhetssynen och skapa aktivitet hos alla parter. Man kan behöva överväga både fördjupningsinsatser, internationellt utbyte, samarbete mellan de olika axlarna och med andra EU-program. LBN ska vara en kontaktpunkt och länk till det europeiska landsbygdsnätverket för utbyte inom landsbygdsfrågor i Europa men även tredjeländer, samt stimulera kontakter till transnationellt projektarbete.

Landsbygdsnätverkets mål

I Landsbygdsnätverkets verksamhet ingår följande:

- Samla in, analysera och sprida information och öka medvetenheten om landsbygdsutveckling och landsbygdsprogrammets möjligheter.
- Samla in, analysera och sprida information om situationen på landsbygden inom områden som berörs av alla axlar.
- Ge ökade kunskaper genom erfarenhetsutbyte mellan intressenter, myndigheter och expertnätverk med bas i forsknings- och utvecklingsarbete.
- Främja metodutveckling och utvärdering av metoder, projekt och andra insatser.
- Arrangera utbildningar riktade till aktörer inom nätverket.
- Vara kontaktpunkt mot det europeiska nätverket och stimulera transnationellt utbyte.
- Stödja genomförandet av programmet.
- Vara kontaktpunkt för de lokala grupperna, LAG.

Det övergripande målet för Landsbygdsnätverket är målet för landsbygdspolitiken; en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Arbetet utgår från målen i landsbygdsprogrammet:

- Förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbrukssektorn.
- Bevara och utveckla ett attraktivt landskap, hållbar produktion med minskad miljöpåverkan, uppnå nationella miljömål samt öka attraktionskraften som boendemiljö och för utvecklingen av företag.
- Mer diversifierat näringsliv på landsbygden och förbättrad livskvalitet.

Nätverkets verksamhetsmål är:

- Att skapa ett nationellt och internationellt forum för ett brett utbyte av information, erfarenhet och metodutveckling.
- Att öka dialogen i genomförandet mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå.

- Att skapa ett erfarenhetsutbyte mellan landsbygdspolitiken, den regionala utvecklingspolitiken och miljöpolitiken.

LBN har genom styrgruppens prioriteringsbeslut, handlingsplan och aktivitetsplaner samt i kommunikationsplanen gett uttryck för hur LBN avser stödja genomförandet och förstärka landsbygdsprogrammets insatser för landsbygdens utveckling.

B. Målgruppsundersökning: LBNs verksamhet i relation till målgruppernas behov

En målgruppsundersökning har genomförts med 25 slumpvis utvalda representanter bland LBNs aktiva medlemmar. Enkäterna ställer frågor om vilka av LBNs aktiviteter och kommunikationskanaler man känner till och vilka man uppfattat som givande. Vidare har deltagare ombetts att beskriva sina behov i förhållande till sin uppgift inom landsbygdsutveckling och att ge förslag till viktiga aktiviteter framgent. Även 2 enkäter inkom från LBNs passiva medlemmar.¹

1. LBNs aktiviteter och kommunikationskanaler

LBNs verksamhet och prioriteringar

Aktivitetserna, aktörerna, kommunikationskanalerna, mötesplatserna och plattformarna nedan är LBNs kanaler för information, erfarenhetsutbyte och metodutveckling. Sammanfattningsvis kan man säga att kanalerna avser att generera ökad dialog, kontakter på olika nivåer nationellt och internationellt, samt ökad kunskap och samverkan.

a. Har LBNs aktiviteter och kommunikationskanaler ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande?

b. Vilka arbetsätt och kanaler är viktigast för LBN att satsa mer på framgent?

Tabell över högst värderade aktiviteter/kanaler

Antal personer som omnämner en aktivitet/kanal som värdefull för sin egen verksamhet

<u>Aktivitet/kanal</u>	<u>Antal personer</u>
Nyhetsbrev	4
Mail	2
Web	2
Nyhetsprenumeration	2
Nätverksträffar	6
Mentorer	3
Inspiratörer	7
Tematiska arbetsgrupper	5
Tankesmedjor	5
Expertnätverk	3
Alla ovanstående	2

¹ Dessa svar ingår ej i de resultat som redovisas i målgruppsundersökningen. De passiva medlemmarnas svar redovisas i punkt 10 nedan.

Målgruppernas kommentarer

Samtliga aktiviteter för information, erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling uppskattas av medlemmarna. Mest uppskattas de personliga mötena vid nätverksträffar och information och kunskap som förmedlas genom nätverkets inspiratörer.

Någon påpekar att mångfalden i utbudet medför en viss fara. För många kommunikationsmodeller kan leda till rörighet.

Ett förslag som nämns är nyhetsbrev med ännu större synlighet av medlemmars aktiviteter. Ett annat exempel är mer målgruppsanpassad information genom exempelvis selektiv prenumeration eller att nyheterna framgår av mailet direkt så man själv kan selektera mer. Ytterligare ett förslag är möjligheten att kunna göra geografiska sökningar i nyhetsmaterial, web etc. Tydligare exempelsamling på nätet där projektens mål tydliggörs är ett annat förslag.

Flera personer efterfrågar mer personliga kommunikationsmodeller. Möjligheten att träffa många olika personer från hela landet kan eller bör kompletteras med regelbundna möten där det inte är olika personer utan samma grupper. Det finns en tydlig efterfrågan på mer personlig kommunikation och kontinuitet och att få möjlighet att utnyttja aktörer som verkar på landsbygden och deras personliga kontaktnät.

Information om goda exempel och erfarenhetsutbyten i mötesform är bra, men efterlämnar ett behov att mottagaren får tillfälle att knyta personliga kontakter och dra nytta av andras framgångskoncept. Aktiviteter som genererar användbar kunskap bör prioriteras.

Det finns också intresse för personlig utveckling. Någon efterfrågar utvärderande utvecklingssamtal. Uppmuntran ger tillit. Stöd för skrivning av projekt och kollegiala lärcirklar är andra idéer. Medlemmar upplever ett behov att skapa och upprätthålla kontakter med andra även på distans. Videokonferenser vid lärcentra är en möjlighet. Transnationella samarbeten skulle kunna ökas med hjälp av verktyg som videokonferens, film om projekt i andra länder mm

En viktig uppgift är att öka den aktiva medverkan från LBNs medlemmar. Målgrupperna uppmanar till uppsökande verksamhet till passiva medlemsorganisationerna.

c. Har LBNs aktiviteter ökat dialog och erfarenhetsutbyte mellan exempelvis program, utvecklingsgrupper, LAG, kommuner, företag, forskare och myndigheter?

Ja, i hög utsträckning	10
I viss mån	10
Nej	0
Vet ej	5

d. Har LBNs aktiviteter ökat aktiv samverkan mellan exempelvis program, utvecklingsgrupper, LAG, kommuner, företag, forskare och myndigheter?

Ja, i hög utsträckning	3
I viss mån	14
Nej	1
Vet ej	7

Målgruppernas kommentarer

En övertygande majoritet anser att LBNs aktiviteter ökat dialog och erfarenhetsutbyte. Exempel på en nöjd kommentar är "Mera, mera, mera"!

Men som alltid finns behov att stärka dialog och erfarenhetsutbytet framgent. Det handlar om hjälp att bredda verksamheten inåt och engagera flera. Det finns behov av mer direkt samverkan med andra medlemsorganisationer och aktörer som Boverket och kommunernas plankontor. Det finns förslag att samla kommunernas plankontor på möte med LBN.

Samverkan med internationella organisationer som myndigheter, utvecklingsgrupper och universitet och högskolor i utlandet önskas.

Bättre dokumentation av erfarenheter och värdet av detta annars blir det bara tillfälliga kickar. Det behövs hjälp att paketera och förmedla arbetsmetoder till den egna organisationen eller till hela LAGet.

LBNs web fungerar redan som en portal och ett länkarkiv vilket är bra. Utöver detta föreslår man i undersökningen att en resursbank skapas för kompetenser.

LBNs insatser för samverkan har i viss mån lett till någon form av samverkan för flertalet av de tillfrågade. Men för att åstadkomma mer etablerad samverkan erfordras mera aktiviteter, lösningar för finansiering mm. Andra behov är hjälp att koppla miljöintressenter och företag.

2. Hållbar utveckling av landsbygden

LBNs aktiviteter och prioriteringar

Hållbar utveckling som en del i hela programmet har varit ett prioriterat område sedan starten av LBN. Aktivitetsplanerna är inriktade på ökad kunskap om hållbar utveckling och metoder för att analysera hållbar utveckling, att hänsyn till hållbar utveckling blir en del av den normala planeringen samt hållbar utveckling ska finnas med i de regionala genomförandestrategierna med koppling till miljömålen. I den aktuella aktivitetsplanen för 2009 läggs tonvikten på miljöhänsyn och ökad kunskap om miljöutmaningarna och metoder.

Ett övergripande mål för LBN är att öka attraktionskraften som boendemiljö och för utvecklingen av företag. Bytveckling och natur och kultur är uppdrag inom främst Landsbygdsprogrammets axel 2

och axel 3. Landsbygdens attraktionskraft är ett prioriterat område i aktivitetsplanen för 2009. Strategin är främst inspirationsmaterial och erfarenhetsutbyten om hur man kan stärka attraktionskraften genom infrastruktur, byutveckling, grundläggande tjänster samt insatser för natur och kulturarv och säker arbetsmiljö.

a. Har aktiviteter om metodutveckling, t ex vad gäller hållbar utveckling, partnerskap och utvärdering av metoder kommit dig till nytta?

Ja, i hög utsträckning	1
I viss mån	11
Nej	7
Vet ej	6

b. Har dessa aktiviteter ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande vad gäller hållbar utveckling och miljö?

Ja, i hög utsträckning	2
I viss mån	19
Nej	3
Känner ej till dessa aktiviteter	1

c. Har dessa aktiviteter ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande vad gäller landsbygdens attraktionskraft, byutveckling samt natur och kultur?

Ja, i hög utsträckning	7
I viss mån	11
Nej	4
Känner ej till dessa aktiviteter	3

Målgruppernas kommentarer

Ungefär hälften av de tillfrågade har haft nytta av LBNs aktiviteter om metodutveckling mm. En klar majoritet anser att arbetet med hållbar utveckling och miljö varit givande. De behov som beskrivs handlar om kopplingen mellan hållbarhet och ekonomisk lönsamhet eftersom ekologisk och social hållbarhet beror av ekonomisk lönsamhet.

Hållbarhet och lönsamhet rör bl a samspelet mellan stad och landsbygd. Någon efterlyser en utvecklad handelsbalans mellan stad och land, att verktyget ”bygdebanser” utvecklas, och att man tar fram lokala ekonomiska analyser till beslutsstöd för lokala grupper. Vi behöver framtidsscenarier mellan stad och land om hur en hållbar framtid ser ut.

En annan fråga om hållbarhet och lönsamhet handlar om att få ihop miljöaspekter och företagande. Någon föreslår att man bör utreda hur dessa frågor hanteras vid offentlig och privat upphandling. Frågorna är komplicerade och mer utvärdering är en nödvändighet. En annan viktig punkt är bra och

begripliga definitioner på hållbarhetsbegreppet . LBNs portalparagraf bör göras mera styrande och det behövs mer inspiration, studiematerial och omställningsstrategier. Goda exempel och mer diskussion om klimatsmarta anläggningar för exempelvis fritid och sport på landsbygden behövs.

Det behövs också bra informations och utbildningsmaterial som kan hjälpa oss lyfta hållbarhetsfrågorna, som en person uttrycker det ” från den politiska svammelnivån till verkligheten”.

En majoritet av målgruppen anser att de fått mer kunskaper och att LBNs insatser påverkat deras agerande till viss del. För medlemmarna är mer samarbete viktigt och gärna att man vågar pröva nya former. Varför inte genom kultur som t ex teater. Betona samband mellan bygdeutveckling och näringslivsutveckling. Kontakt med unga, med andra som jobbar med samma saker och med inspiratörer och entreprenörer på landsbygden är andra önskemål som omnämns i målgruppsundersökningen. Synergier med andra politikområden genom kunskapsverkstäder om exempelvis strandskydd, kunskap och delaktighet i den kommunala planeringsprocessen är viktigt samt fortsatt utbyggnad av infrastruktur som vägar, tele, bredband osv

Ett område där man efterfrågar mer stöd är utvärdering. Lämpliga metoder kan göras tillgängliga via nätet föreslår man, kanske på befintliga samlingsiter för metoder. Men det finns även uttryck för skepsis. Professionell utvärdering och metodutveckling är abstrakt och teoretisk hävdar någon och riskerar vara mindre användbar i en miljö där framgångsfaktorerna bygger på långsiktiga och förtroendefulla relationer.

Genomförandet på lokal nivå brottas med några svårigheter. Coachning inom byarörelsen är en möjlighet att ge stöd till personer som inte själva har tidigare egen erfarenhet. När det gäller LBNs aktiviteter så föreslår man bättre förberedelser och mer dialog inför nätverksträffar.

3. Ungdom

LBNs verksamhet och prioriteringar

Insatser riktade mot ungdomars önskemål, vilja och förhoppningar har varit en del av nätverkets handlingsplan sedan starten 2007. I aktivitetsplanen för 2008 har LBN lyft fram behovet att engagera fler ungdomar i Leader och andra åtgärder inom landsbygdsprogrammet och att öka kunskapen hur man kan nå ungdomar. I aktivitetsplanen för 2009 ingår ungdomar i området Mångfald i programgenomförandet med målsättningen att öka förståelse och kunskap hur ungdom kan göras delaktiga och att alla LAG har ungdomsrepresentation.

Har LBNs aktiviteter ökat kunskaper och påverkat agerande vad gäller ungdomar?

Ja, i hög utsträckning	6
I viss mån	8
Nej	3
Känner ej till dessa aktiviteter	8

Målgruppernas kommentarer

Ungefär hälften av de tillfrågade anser att de fått mer kunskaper eller förändrat sitt agerande i arbetet med unga. Olika åtgärder som ökar samverkan mellan aktörer som arbetar med ungdomar efterfrågas. Det gäller samverkan med ungdoms- och utbildningsinstitutioner som finns på landsbygden, idrottsföreningar mm. I detta ingår t ex också att kunna inspirera lärare och nå ut till ungdomar i skolorna. Flera personer gör kopplingen till lokala företag och till entreprenörskap och ser behov av att hitta nya möjligheter att få in ungdomar i lokala företag.

Den stora utmaningen i arbetet med ungdomar är att nå ut. Det saknas ofta föreningar och ordnade strukturer. Vi behöver utveckla kunskap och former att arbeta med ungdomar som inte tillhör någon organisation. Hur ska vi arbeta med tillfälliga strukturer och sociala medier mm? Det behövs mer inspiration och handledning hur man kan arbeta med och peppa ungdomar och nå dem på deras vis.

Inom Leaderarbetet behövs också fler ungdomar. Någon nämner önskemål att ha träffar för ungdomsansvariga inom varje Leaderområde. Man ser också ett behov av att integrera ungdomar i arbetet med vuxna. Man anser att det är nödvändigt att öka tillgängligheten för ungdomar genom lättare ansökan, lättare information mm. Ungdomar bör involveras mer i landsbygdsriksdagen mm.

4. Företagande och entreprenörskap

LBNs aktiviteter och prioriteringar

Företagande och entreprenörskap är prioriterade områden i LBNs aktivitetsplaner. Insatserna syftar till att fler grupper ska känna sig berörda av landsbygdsprogrammet, att höja kompetensen bland rådgivare, ökade kunskaper om drivkrafterna bakom nyföretagande samt ökade kunskaper hos specifika målgrupper som nysvenskar. Även tjänstemän vid våra myndigheter är en sådan målgrupp. I aktivitetsplanen för 2009 avser LBN styrgrupp att prioritera insatser för att möta de stora utmaningarna inom miljö.

Har LBNs aktiviteter ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande vad gäller företagande och entreprenörskap?

Ja, i hög utsträckning	6
I viss mån	13
Nej	4
Känner ej till dessa aktiviteter	2

Målgruppernas kommentarer

Flertalet av personerna i målgruppsundersökningen är positiva och har haft utbyte av LBNs aktiviteter riktade mot företagande och entreprenörskap. Man vill gärna få mer hjälp att hitta

kanaler att nå ut i bygderna, möjlighet att arrangera seminarier, studiebesök, innovationsverkstäder mm. Mer nätverk med landsbygdsaktörer, utbildningsinstitutioner mm på landsbygden.

När det gäller själva företagen så iakttar man behov av ren affärsutveckling som stöd för nya entreprenörer. Det behövs mer information och kunskap om landsbygdsföretagens behov. Någon föreslår också utvärdering av rådgivare och mentorer. Vilka rådgivare för entreprenörer framåt? En del företagare är starka och driftiga och sådana personer är viktiga och drar ofta med sig andra i lokalsamhällets utveckling. Kan vi lära oss något av dessa personer som vi kan dra nytta av?

Flera stycken påtalar att miljöområdet har stor potential för nyföretagande. Man välkomnar vägledning hur man kan få mer entreprenörskap inom miljö, hållbar energi osv. Hur kan vi hjälpa bygder att ställa om till mer miljövänlig energianvändning? Mer kunskap och satsningar på miljö som kan skapa nya jobb. Bredda informationen till mer än jord och skog. Mer dialog mellan offentlig sektor och företagsvärlden ses som en annan viktig inriktning. Mer kunskap om samhällsentreprenörer och verktyg för dem. Särskilt på landsbygden har privat företagande inom samhällstjänsten stor potential.

5 Jämställdhet

LBNs aktiviteter och prioriteringar

Jämställdhet är en integrerad del av LBNs hela verksamhet sedan starten och är ett prioriterat område i aktivitetsplanen 2009. Jämställdhet ingår i området Mångfald i programgenomförandet. Insatserna avser att leda till ökad kunskap för ökat kvinnligt företagande och fler möjligheter att nå kvinnor med information.

Har dessa aktiviteter ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande vad gäller jämställdhet?

Ja, i hög utsträckning	2
I viss mån	8
Nej	11
Känner ej till dessa aktiviteter	4

Målgruppernas kommentarer

Flertalet av de tillfrågade upplever inte att man ännu fått kunskaper om jämställdhetsarbete genom nätverket eller att man själv påverkats. Å andra sidan är man väl medveten om att jämställdhetsarbete kräver långsiktighet och uthållighet. En viktig åtgärd skulle vara att utvärdera effekterna av olika insatser.

En grundläggande fråga som någon pekar på är definitionen av jämställdhet. Diskussionen kanske behöver börja här.

Mer kunskap om manligt och kvinnligt ledarskap efterfrågas och någon ser seminarier med värderingsövningar, rollspel mm som möjliga aktiviteter. Andra strategier är att framställa cases som klart visar att kvinnligt företagande ger ekonomisk nytta. Goda exempel och fler nätverk föreslås också. Ytterligare en annan väg är att låta ungdomars självklara syn påverka de äldres. Här saknas emellertid förslag till aktiviteter.

6 Integration

LBNs aktiviteter och prioriteringar

Integration ingår som en självklar del i LBNs verksamhet för exempelvis nyföretagande. I prioriteringarna för 2007 och 2008 nämns att fler grupper ska känna sig berörda av programmet och att det syftar till ökad kunskap hos specifika grupper, däribland nysvenskar. I aktivitetsplanen för 2009 är integration en del av området Mångfald i programgenomförandet. Området syftar till att göra personer med invandrabakgrund delaktiga i LAG och programgenomförande. Målsättningen är bl a att påverka invandrares bild av landsbygden, att fler bidrar till programmets mål och att fler får jobb tack vare projekt och företagande.

Har dessa aktiviteter ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande vad gäller integration?

Ja, i hög utsträckning	3
I viss mån	7
Nej	10
Känner ej till dessa aktiviteter	5

Målgruppernas kommentarer

Fler än hälften känner inte till om LBN haft några aktiviteter med inriktning mot integration eller de har haft liten påverkan. Det saknas en hel del kunskap inom området. Det behövs mer kunskap om sektorsorgan som arbetar med integration, kunskap om nya verksamhetsformer, studiematerial som öppnar tankar och sinnen. Många välkomnar tips om hur man kan hitta kontakter till invandrarungdomar. Arbetsrelaterad SFI och Welcoming communities bör förverkligas och göras operativa. Skapa fler mötesplatser för nysvenskar och LBN och det behövs träffar för de som ansvarar för integration inom varje Leaderområde.

Påtagligt många ser miljöområdet som en given plattform för integration, att nå målgrupperna och få till samarbeten med företag och inom gröna näringar. Därför efterfrågas mer information, utbildning och jobb i de gröna näringarna sett i ett mångfaldsperspektiv. Mer kunskap om landsbygden skulle bidra till att ge landsbygden högre status i invandrargrupper. Även cases som visar ekonomisk nytta av integration behövs.

Det finns behov av vägledning vilka faktorer som behöver vara uppfyllda för att integration ska fungera. Landbygdsutvecklare på alla nivåer behöver utbildning om invandrares behov.

7 Leader

LBNs aktiviteter och prioriteringar

En av LBNs uppgifter är att vara kontaktpunkt för Leader LAG. De målsättningar som satts upp för Leaderarbetet 2008 avsåg bl a ökad kunskap om leadermetoden hos kommuner, länsstyrelser, LAG, LBNs medlemmar m.fl, Det handlar om att fler organisationer deltar i leaderarbetet, särskilt bland nätverkets egna medlemmar. I aktivitetsplanen för 2009 betonas ökad kunskap om Leadermetoden, samarbetsprojekt och kunskap och planer för uppföljning och utvärdering samt stöd för interregionala och transnationella projekt.

Har dessa aktiviteter ökat dina kunskaper och påverkat ditt agerande vad gäller Leaderarbete?

Ja, i hög utsträckning	6
I viss mån	8
Nej	8
Känner ej till dessa aktiviteter	3

Målgruppernas kommentarer

I målgruppsundersökningen efterfrågas mer samarbete mellan Leader och andra landsbygdsutvecklingsorganisationer, särskilt att större aktörer på landsbygdsarenan stöder Leaderarbetet. Någon lyfter fram att representanter för lokal idrott saknas i många Leadergrupper vilket skulle kunna vara en kontaktväg till fler ungdomar. Även samarbete med kommuner nämns och möjlighet att köra projekt över flera Leaderområden. Gärna kontakt med Leader LAG som lyckats engagera ungdomar.

En viktig aspekt är att man efterfrågar fler möten på regional nivå. Framgent behövs möten som ger mer utrymme för nätverkande inom en region och mellan Leaderområden.

Samarbetet mellan mellan SJV, länsstyrelserna och Leader måste blir mer målmedvetet, anser man. Flera personer upplever arbetet i Leader som byråkratiskt och krångligt och för långsamt. Myndigheterna måste fatta snabbare beslut för att smida medan järnet är varmt. Någon föreslår mer tryck på tjänstemän på länsstyrelsen. Ansökningsförfarandet måste bli enklare. "Folk blir trötta när dom hör talas om Leader" och det behövs mer vägledning.

8 Transnationell samverkan

LBNs aktiviteter och prioriteringar

LBN har som uppdrag att vara kontaktpunkt till det europeiska landsbygdsnätverket och ska främja erfarenhetsutbyte mellan verksamheter i Sverige och i Europa. Särskilt har arbetet avsett

Internationellt erfarenhetsutbyte som genomförs av olika medlemmar i nätverket, främst kontaktskapande för Leader LAG. I aktivitetsplanen för 2009 planeras hjälp för LAG att knyta kontakter för bl a transnationella projekt och man betonar behovet av att stärka erfarenhetsutbytet med nätverken i övriga Europa.

Fungerar LBN som en kontaktpunkt mot det europeiska landsbygdsnätverket för dig?

Ja, i hög utsträckning	2
I viss mån	4
Nej	15
Vet ej	4

Målgruppernas kommentarer

En klar majoritet upplever inte att LBN fungerar som en kontaktpunkt mot det europeiska landsbygdsnätverket. Samtidigt upplever några personer ett ringa behov. Möjligen finns vissa behov på miljösidan.

Man ifrågasätter värdet av internationella samarbeten med avlägsna länder. Likheterna med våra grannländer kanske borde innebära att vi letar fler kontakter i Norden.

9 Medlemmarnas önskemål framgent

Finns det områden eller frågor i Landsbygdsprogrammet som LBNs aktiviteter inte inriktas mot idag men som du anser bör finnas med framgent?

Målgruppernas kommentarer

En sak som målgrupperna nämner är grönt företagande på landsbygden. Öka allmänhetens kunskap om gröna näringarna och livet på landet. Det behövs spännande basmaterial plus möjlighet till fördjupning på nätet.

Hållbarhetsperspektivet behöver genomsyra verksamheten mer. Vidare finns behov att stötta nya branscher och nya målgrupper och hur dessa kan utvecklas via exempelvis utbildning. Mer insatser för integrationsarbetet. Mer uppsökande verksamhet till små professionella grupper och uppmuntran till nya grupper. En viktig grupp i sammanhanget är personal vid institutioner på landsbygden, som lärare, ssk vid naturbruksgymnasierna.

Det finns ett återkommande förslag att fokusera LBNs verksamhet innehållsmässigt. Verksamheten nu bör inriktas mer mot tematiskt utvecklingsarbete, strategiska punktinsatser och hitta lösningar till hinder för programgenomförandet och landsbygdsutvecklingen. Mer kunskap om lokal ekonomi. Ett

möjligt tema skulle vara samverkan mellan stad och land, dvs lokal produktion i samverkan med staden. En nödvändig åtgärd är att ändra regelverken som hindrar samverkan mellan lokala projekt och aktörer i staden. Infrastrukturfrågorna är viktiga.

För mycket av resurserna går till stora organisationer som lever ändå. Regelverken gynnar stora etablerade aktörer. Det behövs mer insatser för att stödja nya och banbrytande strukturer.

På frågan om det finns målgrupper för LBNs aktiviteter som inte nåtts eller som hittills inte berörts svarar man möten mellan målgrupperna i axel 1 och axel 3 för erfarenhetsutbyte, de etniska nätverken saknas. Någon nämner organisationer som Blå Stjärnan, lokala idrottsföreningar / Ideella idrottsledare samt eventuellt byalag och vägföreningar.

10 Passiva medlemmarnas svar

De passiva medlemmarnas svar hade låg svarsfrekvens och bör bedömas därefter. Dessa medlemmar anger tidsbrist som skäl att ej delta aktivt i LBNs aktiviteter. De anger att de känner till LBNs aktiviteter och nås regelbundet av utskick mm. De bekräftar även att de har behov av de kunskaper, erfarenhetsutbyten mm som LBN erbjuder. Områden där dessa medlemmar efterfrågar kunskaper och metoder är inom hälsa, hållbar utveckling och fysisk planering. Mer samverkan är också ett önskemål, ssk mellan de statliga myndigheterna och verken.

C. Intervjuer

Som ett komplement till enkäten har intervjuer genomförts med 6 st slumpvis utvalda personer vars organisationer är aktiva medlemmar i nätverket. Intervjuerna fokuserades på några centrala frågeställningar som framkom genom enkäten. Svaren från alla personer är sammanfattade i en gemensam kommentar och representerar ingen enskild individs synpunkter.

Ungdomar och integration

Fråga:

I enkäten har framkommit att målgrupperna efterfrågar tydliga strategier för att lyckas engagera ungdomar och personer med invandrarbakgrund. Hur kan LBN på bästa sätt tillgodose detta behov?

Sammanfattning av intervjuernas svar:

Vi har ofta med skrivningar om ungdomar och invandrare i program och projekt, men de ger ofta en slentrianbild som bygger på våra egna föreställningar. Arbetet med t ex unga präglas till stor del av vuxnas sätt att se på ungdomar. Vi bör se över vår syn på unga och invandrade svenskar, men då behöver man skjuta till kunskap och det behövs forskning.

Eftersom de metoder vi hittills tillämpat inte räcker måste vi vara beredda att ta risker att arbeta med metoder vi hittills inte prövat. Vi behöver nå ut med budskapet att vi är öppna för att göra avkall på hur vi vanligtvis gör. Vi måste vara beredda att pröva okonventionella metoder och ungdomars egna idéer. Det saknas fortfarande mötesplatser där vi kan mötas över generationsgränser, könsgränser, kulturella och etniska gränser.

Närvaron av tydliga lokala representanter är en styrka, som verksamhetsledarna inom Leader. Ungar är många gånger lokala i sitt sätt att vara och förhåller sig kanske inte ens till grannkommunen. Därför ger en lokal representant synlighet och styrka till ett program och visar att man har något att erbjuda som nätverk, kunskap och finansiering.

Från inspiration till handling

Fråga:

I enkäten har framkommit att målgrupperna värderar och efterfrågar erfarenhetsutbyten, men uttrycker samtidigt att det är svårt att få tag på kunskap som är direkt tillämpbar. Hur kan LBN bäst understödja att information och inspiration leder över till kunskap och omsätts i handling?

Sammanfattning av intervjuernas svar:

Informationen som går ut från LBN bör vara väldigt praktisk, kortfattat och enkel. Det bör vara korta översikter så man får veta budskapet och sedan kan den som vill veta mer söka djupare information.

LBN har många kontakter och kan fånga upp saker. I stället för att man väntar på initiativ från enskilda organisationer så kan LBN ta initiativ, identifiera svårigheter, hitta flaskhalsarna och stötta och följa upp så det blir handling. Om det är de olika medlemsorganisationerna som ska ta initiativen i programmet så kan det bli lite begränsande eftersom de utgår från sin egen organisations perspektiv. Men det behövs mer kunskap om vilka de konkreta behoven är och anpassa arbetssätten efter dessa. Alla frågor kan inte besvaras på samma sätt.

LBN skulle kunna arbeta upp kontakter och vidareutveckla relationer med nationella myndigheter och organisationer genom att strategiskt koppla expertis till olika frågor man väljer att fördjupa arbetet inom. LBN skulle därmed bli dörröppnare mellan lokala och nationella aktörer samtidigt som en viss fråga lyfts och frågan får synlighet och legitimitet i det lokala samhället. De lokala aktörerna, som exempelvis Leadergrupper, skulle i sin tur kunna tillföra kunskap tillbaka till de nationella aktörerna om vad som händer lokalt, vad som verkar fungera osv.

LBN bör se sin roll som nätverkare och göra sin analys utifrån denna roll. Om några aktörer är intresserade av att skapa en form av anläggningar så bör LBN identifiera vilka dom är, skapa nätverket och koppla detta till kunskande och forskning. Om man bara samlar folk med utgångspunkt att de är medlemmar i LBN så blir det för många som inte är intresserade av just den typen av anläggning och då tappar alla intresse. LBN bör nischas verksamhet för olika intressen. Sedan får de faktiska grupperna skapa verksamheterna. Alla måste inte vara med i allt men alla som är med måste vara engagerade!

Myndighetssamverkan

Fråga:

I enkäten har framkommit att målgrupperna efterlyser en bättre kontakt med myndigheter på lokal och regional nivå. Det är nödvändigt för att överkomma hinder som är en förutsättning för framgångsrik landsbygdsutveckling. Vilka är problemen mer specifikt och hur kan LBN medverka till att lösa detta?

Sammanfattning av intervjuernas svar:

När länsstyrelserna gick över till att ha en granskande funktion inom Landsbygdsprogrammet så försvann deras samverkan med LAG grupperna. Länsstyrelsen är inte delaktig som en utvecklingsaktör utan har nu en kontrollerande funktion. Regionaliseringen, dvs uppdelningen av landsbygdsprogrammets medel på länsstyrelserna, är ett dilemma. Den har lett till en uppsplittring av frågor som är gemensamma för landsbygden. Det får som konsekvens att det är svårt att föra frågorna framåt, särskilt i mindre områden. Det behövs ett perspektiv som går över länsgränser. Mer pengar behöver finnas centralt för gemensamma behov.

Samverkan i bygderna skulle behöva ske tillsammans med någon som har ett regionalt utvecklingsansvar. För närvarande är länsstyrelsen och Regionförbundet i flera fall inte överens om vem som har det regionala utvecklingsansvaret. En regional huvudaktör skulle ta reda på vilka problem Leader exempelvis stöter på i kontakterna med myndigheterna och ta tag i dessa problem.

Det är också möjligt att det nuvarande programmet och Leader monopoliserar landsbygdsutvecklingen. Risken i Landsbygdsprogrammet är att det blir ett likriktat tänkande.

Byråkratin i landsbygdsprogrammet och särskilt i Leader är för svår och administrationen av programmet kräver för mycket. Orsaken är att myndigheterna är osäkra hur de ska hantera Landsbygdsprogrammet. De ser inte att de har en hjälpsam roll, utan fokuserar på att reglerna efterlevs. För myndigheterna handlar det om att kontrollera och förvalta. Problemet är att varken myndigheter eller de sökande har tillräckligt med erfarenheter. Byråkratin skymmer det goda syftet och det har blivit viktigare att följa regelverk än själva verksamheten. Det är inte så att alla fuskar. De krav som länsstyrelse och Jordbruksverk ställer på redovisningar och transaktioner gör det svårt att till och med följa Skattemyndighetens regelverk. Handläggare kan inte ekonomi och har för lite affärskompetens. Granskning och utbetalning tar för lång tid. För att driva ett Leaderprojekt måste man själv ha tillgång till medel för ett år framöver för löner och arbetsgivaravgifter annars riskerar man att gå i konkurs. Det är bättre om myndigheterna i stället ställer krav på att man har en auktoriserad revisor.

Även beviljning av projekt tar för lång tid och ansökan är för omständlig. Man förväntas specificera saker som det inte går att veta i förväg. Det är hela tiden så mycket krav så att deltagare ofta väljer att genomföra projektet på annat sätt eller helt enkelt tappar sugen. Att exempelvis få in ungdomar i sådan här verksamhet är utsiktslöst.

Företagande med miljöfokus

Fråga:

Grönt företagande lyfts i enkäten fram som ett område med stor potential för entreprenörskap på landsbygden. LBN har tänkt sig en ökad satsning inom området miljöintegrerat programgenomförande. Vilken potential tycker du entreprenörskap har inom gröna näringar?

Sammanfattning av intervjuernas svar:

Det finns en övertro på nyföretagande. Man bör beakta att det redan finns en stomme i pågående företagande. En stor del av landsbygdsutvecklingen behöver äga rum i befintliga företag. Entreprenörskap är en kompetens i sig som inte alla besitter. Det är svårt att hux flux bli entreprenör. Därför kan det vara viktigt att få med folk som är inne i företagande. LBN bör titta på hur man kan stimulera företag att utvecklas och att lägga om verksamhet. Den viktigaste frågan är att hålla nere risktagandet för den enskilde. En annan sak är regelverken. Här behövs kunskap och vägledning. Man behöver också motverka ryktesspridning om hur svårt det är att exempelvis arbeta med livsmedel. Om alla tror att det är omöjligt så blir det inga nya verksamheter.

Det behövs mer kunskap för ett beslut att prioritera grönt företagande. Det måste finnas en mångfald av företag och branscher även på landsbygden. Man får inte begränsa sig till bara gröna näringar. Det bildas exempelvis för liten andel serviceföretag vilket beror på att handläggare är osäkra om programmet får stödja servicenäringar.

Landsbygdsutveckling de senaste 20 åren behöver bli mer ekonomiserat. Alla som arbetar inom landsbygdsutveckling behöver förstå att man måste skapa värden som går att använda och sälja. Det går inte att bygga upp landsbygden vi-ska-lära-känna-varandra-i-bygden projekt. Det behövs strategier för att hitta okonventionella samarbeten med ideella aktörer och företagare. Det behövs kunskap "Så funkar det" som man kan ta med sig när man startar företag. Och, kanske viktigast av allt, landsbygdsutveckling handlar inte bara om att söka pengar och få bidrag. Det handlar om att ställa sig frågan: Kan vi bilda ett företag av det här? Vi behöver påminna om det för den frågan ställer man sig alltför sällan.

Samarbete över gränserna

Fråga:

I enkäten uttrycker målgrupperna att det transnationella samarbetet har låg intensitet och även att det finns ganska litet intresse för transnationellt samarbete. I EU guidelines för Landsbygdsprogrammet finns förslag på olika insatser för att understödja samarbete över gränserna och att öka intresset. Är transnationellt samarbete viktigt och vad bör LBN i så fall göra för att få lokala grupper att se möjligheterna med denna typ av samarbete?

Sammanfattning av intervjuernas svar:

LBN har inte egentligen marknadsfört att det här är en viktig aspekt. Dessutom är internationellt samarbete en apparat utan like. Det krävs stora organisationer för att ha kapacitet att klara av det. Större aktörer måste dra detta för de mindre aktörernas räkning. Det är för tungt att utveckla detta för att stärka entreprenörskap t ex. Det ekonomiska risktagandet är också för stort. Medfinansieringen måste komma från det offentliga. Men allt sådant är enormt trögrarbetat.

Det är synd att det ska vara så tungt för internationellt samarbete är en fantastisk möjlighet att exempelvis stimulera ungdomar. Tänk praktik, att man får erfarenheter från t ex turismnäringen eller någon annan verksamhet i ett annat land. Det skulle kunna vara ett sätt att få in ungdomar i lokala företag. Vi borde försöka skapa praktikplatser, språkutbildning i andra samhällen, skapa en yrkesidentitet mm.

En svårighet är såklart att vi är upptagna med vardagen hemma i första hand. Därför skulle man locka andra än de ordinarie LAG-grupperna att göra detta. Landsbygdsområden stagnerar för att de är för slutna och inte tar in idéer. Ofta vet man inte varför man söker samarbete. Allt samarbete, så även i internationella sammanhang, måste ha ett klart syfte. LBN skulle kunna vara en resurs för att utveckla idéerna. Där behövs en resurs som hjälper till. Det är bra och nödvändigt att vi suddar ut våra landsgränser eftersom många har samma problem. Särskilt borde vi samarbeta mer runt Östersjön.

Det är tveksamt hur mycket stora alleuropeiska möten ger eftersom allt blir oerhört generellt. Vi arbetar olika och har olika förutsättningar i de olika länderna. Även dessa möten behöver utgå från behovet av samarbete utifrån vissa konkreta behov.

Samarbete uppstår inte av sig själv. För att skapa samarbeten krävs en helt annan aktivitet. Det måste vara fler personer som blir engagerade i utbytet, inte bara verksamhetsledaren. Vi bör bygga på tidigare erfarenheter från Leaderprogram och metoder som framställts av tidigare grupper. Det kostar att driva transnationellt samarbete men det finns inte så mycket pengar för det. Därför behövs samarbete mellan strukturfonder, landsbygdsprogram regionala program mm.

D. Nätverksaktiviteter som initierats och utförts av LBNs medlemmar 2007-2009

För att arbeta mot prioriteringar och effektmål i aktivitetsplanen indelades LBNs verksamhet 2007 och 2008 i nio huvudaktiviteter, varav nätverksaktiviteterna/nätverkscheckarna var en².

Vid en översiktlig genomgång av rapporter från nätverkscheckar görs följande iakttagelser:

- LBN har finansierat ett brett urval av initiativ. Kopplingen mellan LBNs prioriterade områden och effektmål och finansierade nätverksaktiviteter är ofta inte tydligt uttalad i beslut och uppföljning.
- Det är viktigt att LBN kommunicerar till utföraren vad finansieringen avser och hur utförarens aktivitet förväntas bidra till LBNs prioriterade mål och effektmål.
- Rapporter redovisar huvudsakligen vad man gjort och mer sällan vad aktiviteten uppnått. Ett antal aktiviteter har emellertid lett till att man identifierat reella problem, vilket kan användas som underlag för kommande insatser.
- Flera rapporter tar upp vad som behöver göras i nästa steg för att få en konstruktiv rörelse framåt, men det går inte utifrån befintligt material att bedöma om sådana steg tagits. Det kan ha skett i någon annan form, men det är också troligt att aktiviteter i många fall dött ut efter att nätverksaktiviteten avslutats.
- Det förefaller vara svårt att få tillräckligt med aktiviteter inom prioriterade områden. Många aktiviteter har varit bra, men otillräckliga för att uppnå aktivitetsplanens effektmål.

---

² En uppföljning av nätverkscheckarna utfördes inför styrgruppsmötet 25 juni 2008

E. Slutsatser och rekommendationer

1. Vidareutveckling av LBNs verksamhet

Verksamheten inom ramen för landsbygdsprogrammet, i medlemsorganisationer, LAG mm, har mognat. Stadiet där grupper ska hjälpas igång är förbi. Nu uppstår i stället behov av mer kvalificerad kunskap och tillvägagångssätt inom aktuella områden. Det är tid att samla resurserna och fokusera på de utmaningar som finns idag.

Möten och samlingar inom nätverket har skapat kontakter och kännedom om aktiviteter. För att personer ska hitta varandra och fördjupa relationer behövs även andra fora. Framgent växer behovet av nya mötesformer som ger utrymme för att hitta parter för långsiktigt samarbete.

Tematiskt arbete välkomnas som söker svar på svåra frågor. Tankesmedjor och expertnätverk behöver hitta lösningar till de hinder för utveckling som uppenbaras. Det behöver utvecklas djupare kunskap att bygga verksamheterna på. Kunskap som svarar mot utförarnas kunskapsbehov. Betydelsen av bra analysunderlag som grund för kunskapsuppbyggnad och informationsinsatser beskrivs i förstudien för nätverkets bildande. Där föreslås också att åtgärder bör inriktas mot specifika behov och brister som identifieras. Forskning, tankesmedjor och tematiska arbetsgrupper bör inriktas i allt högre grad mot de identifierade behoven. Detta överensstämmer väl med vad som framkommit i målgruppsanalysen. Framgent behövs sannolikt ett större fokus på att lösa strukturella och kompetensmässiga kärnfrågor för landsbygdsutvecklingen.

Ett antal personer beskriver administration och byråkrati som mycket krävande. Det här är inte primärt frågor som hanteras av LBN, men som ändå i sammanhanget behöver beröras. Den regionala uppdelningen och uppföljningen av Landsbygdsprogrammets resurser har lett till stora problem för verksamheterna. Särskilt nämns ansökan och beviljningsprocessen, försenade utbetalningar och komplicerad ekonomisk uppföljning. Kritiken är omfattande. Särskilt gäller detta inom Leader. Någon person menar att Leader är ett resursslöseri som lägger mer tid på administration och regler än på utveckling. Ansökningsprocess och administration är krävande vilket gör människor frustrerade och stänger folk ute. En annan person beskriver att det är svårt att engagera entreprenörer om man inte kan ge besked att krångelfaktorn är på väg att minska. Det är angeläget att denna bild av Lederverksamheten förändras och att administrationen av programmet förändras.

I LBNs egen uppföljning av nätverkscheckar (25 juni 2008) konstateras ett antal positiva effekter av inspiratörernas arbete. Där konstateras också att inspiratörernas medverkan behöver kvalitetssäkras. Inspiratörerna representerar ett antal olika organisationer. Målgruppsanalysens svar är inte entydigt isolerad till just nätverkscheckar för inspiratörer, men det är ändå klart att flest personer nämner självmant just inspiratörerna som den mest värdefulla aktiviteten.

Mångfald

Under resans gång upptäcker allt fler att vissa målgrupper är mycket svåra att nå, som ungdomar eller personer med invandrarbakgrund. Brister i de horisontella prioriteringarna omnämns också i

Landsbygdsprogrammets årsredovisning 2008. Det är värt att notera att LBN bara har någon enstaka medlem bland de etniska grupperna. Jord och skogsbruk har haft manlig dominans, men med inriktning mot exempelvis nya gröna näringar på landsbygden kan kvinnors andel i organisationer och företag ökas.

Enligt urvalskriterierna från Övervakningskommittén för Landsbygdsprogrammet ska samtliga insatser i programmet främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Vidare måste kriteriet att all diskriminering förhindras vara uppfyllt för att en insats ska beviljas stöd.

Det finns en stor efterfrågan på strategier för att lyckas engagera ungdomar, kvinnor och personer med invandrarbakgrund. Det är nödvändigt för att utnyttja potentialen i landsbygdens verksamheter. Det behövs starka målmedvetna strategier för att uppnå detta. Nya angreppssätt och mer kunskap är viktigt framgent samt att utnyttja möjligheterna till internationellt samarbete. Här borde finnas stor potential att engagera både ungdomar och invandrade svenska som har egna nätverk i andra länder.

En konsekvens av de s.k. horisontella frågorna är att de förväntas finnas som en generell parameter i alla områden. Detta påverkar de horisontella frågornas ställning som egna mål i sig. Kraven på att de horisontella perspektiven alltid finns med upplevs som krystat vilken kan leda till att avsikten med de horisontella frågorna urholkas.

Erfarenhetsutbyten

LBNs egna utvärderingar från nätverksträffar och erfarenhetsutbyten visar att målgrupperna har bra utbyte av erfarenheter men man ser inte att man ökat sin kunskap om vad man kan göra i programmet. Man efterfrågar coachning och erfarenheter från andra som kommit längre. På frågan om man ökat kunskap om Landsbygdsprogrammet säger man att man inte fått tillräckligt med kunskap och man efterfrågar mer vägledning. Denna bild bekräftas i målgruppsundersökningen.

LBNs egen uppföljning av konferenscheckar visar att det är svårt att styra checkarna till prioriterade områden och att erfarenheterna av konferenserna varierar. Rapporterna visar att det är positivt att få kännedom om andra aktörer och aktiviteter och att det finns en efterfrågan på fördjupning, modeller och bildande av operativa grupper för specifika områden. Hittills har arbetet varit upplagt med tonvikt på inspiration. Man har träffats i stora grupper, fått kännedom om intressanta projekt, metoder och erfarenheter. Nu finns flera skäl att växla till ett djupare arbetssätt.

Det har visat sig svårt för många att använda beskrivningar av andras arbetsmetoder. För att kunskaperna från andra ska bli tillämpbara behöver man få möjlighet att bättre tränga in i hur andra som haft framgång arbetat. En kort presentation eller artikel riskerar att bli en tillfällig kick. Dokumentation behövs som diskuterar och värderar, där slutsatser dras och erfarenheter vidareutvecklas. Man måste få möjlighet att lära av andra genom handledning, utbildning och feedback. Riktade nätverksaktiviteter behövs för att koppla vissa grupper med gemensamma intressen. Återkommande nätverksaktiviteter bör anordnas för sådana grupper så det utvecklas personliga relationer.

Det är också svårt att få den egna gruppen med sig eftersom det inte är lätt att entusiasmera en arbetsgrupp eller ett lag som inte själva deltagit i ett seminarium eller erfarenhetsutbyte. Det behövs hjälp att paketera och förmedla arbetsmetoder till den egna organisationen eller till hela LAGet. De utmaningar målgrupperna har idag behöver behandlas grundligare än under Landsbygdsprogrammets inledande fas.

I EUs guidelines för de europeiska landsbygdsnätverken finns råd för hur nätverken bör bygga upp verksamheten som baseras på erfarenheter från tidigare program. Där framgår bl a att det är bra om man kan bygga upp relationer mellan personer i mindre grupper omkring konkreta frågor. Dessa grupper kan sedan utvecklas och arbeta tillsammans med svårare materia.

En viktig roll som LBN ska spela är att stödja bildandet av intressegrupper. När stora grupper förväntas medverka i en specifik fråga blir den gemensamma nämnaren med nödvändighet mycket liten. Detta är ett problem som utmärker större partnerskap. Ibland tvingas man inse att för att det ska gå att få något till stånd som har substans så kan inte alla vara med. Ett demokratiskt förhållningssätt kan leda till handlingsförlamning om det måste innebära att alla ska vara delaktiga alltid. Demokratin kan också innebära att mindre grupper med gemensamma intressen får bryta sig ut. LBN kan stödja sådana intressegrupper med att identifiera lämpliga parter, bygga upp viktiga kontakter, tillföra expertis mm.

Nationellt, regionalt och lokalt

Enligt Landsbygdsprogrammet (16.2) är syftet med LBNs verksamhet bl a att

- Öka dialogen i genomförandet mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå
- Skapa erfarenhetsutbyte mellan landsbygdspolitiken, den regionala utvecklingspolitiken och miljöpolitiken genom att myndigheter med anknytning till dessa politikområden får en roll i nätverket

LBN består av nationella organisationer, förutom Leader LAGen. Det regionala nätverkandet förväntas ske genom medlemsorganisationerna . Nu höjs röster för mer arbete på regional nivå som komplement till det nationella. Enligt Landsbygdsprogrammet bör LBN också omfatta företrädare för Sveriges kommuner, regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan. Vidare bör det i nätverket finnas en god representation från universitet och högskolor som aktivt arbetar med forskning inom relevanta områden. Dessa kan om möjligt gärna vara regionala.

Enligt LBNs kommunikationsplan ska nätverket inte arbeta inom regioner och Leaderområden eftersom Länsstyrelser och Leader LAG har detta som sin uppgift. LBN ska enligt planen tillföra utbyte mellan regioner och den lokala, regionala, nationella och internationella nivån. Av målgruppsundersökningen framgår emellertid att medlemmar anser att det är svårt få till dialog med exempelvis de statliga verken eller kommunernas plankontor. Många av de hinder som finns på regional och lokal nivå uppstår på grund av brister i samordningen mellan myndigheter, kommuner och andra aktörer. Möjligheten att få bättre kontakt med myndigheter och medlemsorganisationer

är en viktig sak för målgrupperna. Man efterlyser mer aktiviteter för att knyta regionala och lokala aktörer till varandra.

Landsbygdeprogrammets resurser fördelas i denna omgång i ökad utsträckning regionalt. På grund av detta har brister i det regionala ledarskapet uppstått. På grund av de administrativa och ekonomiska uppgifter som lagts på länsstyrelsen uppfattas den av utvecklingsgrupperna inom programmet inte längre som en part utan snarare som en motpart. Rollerna mellan alla program och aktörer inom landsbygdsutvecklingen är förvirrade och ineffektiva och det är många som ger uttryck för att vi idag saknar ett regionalt huvudmannaskap.

Lokala aktörer som exempelvis Leadergrupper upplever ibland att de förväntas lösa frågor som kräver ett större mandat än man fått. En tydlig signal från medlemmarna är att öka dialog och samverkan mellan offentliga aktörer på regional och lokal nivå och driva fram samverkan med de aktörer som i praktiken kontrollerar förutsättningarna för landsbygdsutvecklingens framgång.

Flera av LBNs medlemmar vilkas medverkan behövs är inte aktiva i nätverket idag och skulle behöva engageras. En viktig poäng som framhålls i LBNs första handlingsplan är att identifiera kompetenser och funktioner inom de olika organisationerna i nätverket. Dessa aktörer kan då åta sig att på nätverkets uppdrag genomföra olika uppgifter som ingår i nätverkets arbete. Detta arbete kan sannolikt förstärkas.

Entreprenörskap

En förutsättning för landsbygdsutvecklingen är ökat företagande. Det är tydligt att medlemmarna som svarat på enkäten ser nya möjligheter för företag inom miljö, klimat och hållbar utveckling. Aktivitetsplanen 2009 lyfter miljöutmaningarna i stort till ett prioriterat område vilket således är helt rätt. Det är värt att notera att här efterfrågas mycket vägledning och kunnande, inte minst ren affärskompetens.

I intervjuerna framkommer delvis andra aspekter. Dels handlar det om att bygga utvecklingen på entreprenöriellt kunnande. En möjlighet är att dra nytta av företagande som finns på landsbygden och utveckla detta i nya riktningar. En annan möjlighet är att sörja för att det tillförs verklig affärskompetens till nystartade företag. En annan slutsats är att satsningar på företag på landsbygden inte får bli ensidiga och enbart inriktas mot gröna näringar. Det måste finnas en mångfald företag och branscher även på landsbygden.

Hur får man entreprenörskapet framgångsrikt? Kunskap och kvalitetssäkring av processerna som ska leda fram till företagande efterfrågas. Vilka rådgivare får fram livskraftiga företag? Hur går de tillväga? Vilka stödfunktioner lokalt leder till framgångsrikt företagande? Det finns driftiga personer som kan få med sig en hel bygd - Kan vi lära oss något av hur de arbetar?

I aktivitetsplanen för 2009 lyfts kunskap om villkoren för innovatörer och entreprenörer som skapar landsbygdsutvecklingen fram som en viktig fråga. Kunnande om vilka processer som fungerar behöver tas tillvara och synliggöras. På så sätt kan LBN verka för att man systematiskt över tid bygger vidare på processer som fungerar.

Transnationella samarbeten

De flesta svaren i målgruppsundersökningen anser att LBN inte ännu fungerar som en kontaktpunkt till det europeiska landsbygdsnätverket för den egna organisationen. Det har visat sig svårt att få igång verkliga transnationella samarbetsprojekt och det kan finnas flera skäl till detta, som att man har svårt att hitta bra parter för samarbete, man upplever att det tar mycket tid och kraft, det känns inte meningsfullt, eller att medlemmarna helt enkelt inte upptäckt möjligheten.

LBN har vid nätverksträffar normalt medverkande personer både från andra projekt utanför Sverige och personer från centrala beslutande organ i det europeiska samarbetet. På webben finns länkar till de andra ländernas nätverk, projekt mm. Visst samarbete har vuxit fram mellan projekt i Sverige och i andra europeiska länder som effekt av nätverkscheckar som använts för bilateralt utbyte. Men detta har hittills skapat utbyte och samarbete endast i blygsam omfattning.

I EUs guidelines för de nationella landsbygdsnätverken beskrivs ett antal åtgärder och verktyg för att främja det transnationella samarbetet. Hjälpmedel för samarbete som beskrivs i guidelines är teknisk assistans för transnationellt samarbete, en nationell och transnationell projektdatabas, ett sökverktyg för att söka samarbetsparter i andra länder, internationella events kopplat till axlar och teman för att sammanföra personer samt starter kits för samarbete. Dessa förslag visar att The Rural Programme har en tydlig intention att skapa samarbete mellan landsbygdsgrupper i Europa och föreslår fler verktyg som ger möjligheter att stimulera samarbetet.

Fördelarna för företag, organisationer, LAG och projekt med samarbete med parter i det europeiska nätverket är ju att man kan få kunskap om nya tillvägagångssätt, få upp ögonen för andra konstellationer för samarbeten, mm. Man kan också få affärsnytta som att nå andra marknader, koppla sig till olika tjänster eller produkter och marknadsföra gemensamt, hitta kompletterande näringar, som råvara till produktion, få andras ögon på egna området osv.

En underutnyttjad möjlighet är att använda internationellt samarbete för att engagera just ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Dessa grupper har potential att tillföra nytänkande, nya arbetssätt och nya kontakter som kan leda till nya företagsformer, nya näringar och möjligen en förnyelse av landsbygdsutvecklingen. Men om detta ska bli möjligt behövs mer resurser, praktiskt kunnande och stöd och framför allt en förenklad hantering av sådana projekt.

2. Vidareutveckling av LBNs kommunikation

Kommunikationen inom LBN ska enligt kommunikationsstrategin bidra till att målgrupperna utvecklar sitt kunnande och befäster sitt beteende (högsta steget i Ambitionstrappan). Hos flera personer har LBNs insatser avgjort lett till förändringar, men det övervägande svaret i hela undersökningen är att insatserna påverkat beteenden "i viss mån".

LBNs kommunikationskanaler uppskattas av medlemmarna och svaren tyder på att nyhetsbrev, mail mm når ut till medlemmarna och har god spridning. Det som kommer fram är att det finns behov av ytterligare selektering och fördjupning för den enskilde. Från det att man läser något i nyhetsbrevet eller på webben till att informationen blir användbar i den egna verksamheten är ett stort steg. Information som på olika sätt underlättar för personer att komma i kontakt med varandra och hitta

beröringspunkter i andra organisationer är värdefull. Man efterfrågar t ex en kompetensbank, sökbar information om projekt osv. Det talar för att man i högre utsträckning vill kunna hitta personer och idéer som överensstämmer mer med det man själv har behov av för att få lära sig mer. Man vill ha större möjlighet att selektera information så den blir mer användbar för den egna verksamheten.

LBNs insatser riktar sig inte direkt till slutanvändare utan till nätverkets medlemmar. Det kan ändå finnas skäl att föra en dialog i nätverket om hur tillgänglig kommunikationen är för de målgrupper som är svårast att nå, som ungdomar och personer med invandrarbakgrund. Kontakten med dessa grupper kan kanske förstärkas genom att dessa grupper känner igen sig och blir engagerade i informationen från och kommunikationen med LBN.

Lärande och samverkan

Landsbygdsnätverkets ledord är lärande och samverkan. LBNs styrgrupp vill ha mer fokus på lärprocessen framgent och mindre på mobilisering och inspiration. Mot bakgrund av denna uppföljning förefaller denna strävan riktig. Kunskandet om vad som ger framgång behöver fördjupas och omsorgsfullt integreras i ny verksamhet.

En framgångsrik lärprocess kännetecknas av att man har en plan för lärandet; vilken kunskap är det vi behöver för att målgrupperna ska befinna sig på lärtrappans översta steg inom avsedd tidplan och budget? Det behövs en genomtänkt plan för att hitta den insikt och de åtgärder som målgrupperna i realiteten behöver i sin hand. All verksamhet, alla projekt som bedrivs idag är testbäddar för landsbygdsutveckling. Landsbygdsnätverket behöver en strategi hur man avser utvinna kunskap ur pågående och nya verksamheter och identifiera de mekanismer som har störst potential för framgång och som man avser förmedla till medlemmarna framgent.

Bilaga 1

Medlemmar efter styrgruppsmötet den 26 mars 2009

Aktör

AgroÖst Forskning och Utveckling AB
Almi Företagspartner AB
Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen (ASVT)
BioFuel Region BFR
Boverket
Bygdegårdarnas Riksförbund (BR)
Centrum för biologisk mångfald (CBM)
Centrum för naturvägledning (CNV)
Coompanion Sverige/Föreningen Kooperativ utveckling
Dalarnas forskningsråd
Ekobanken medlemsbank
Ekologiska lantbrukarna
Eldrimner
Etik och energi
Fiskeriverket
Fojo – Högskolan i Kalmar
Folkbildningsrådet
Förbundet Sveriges småbrukare
Förbundet Vi Unga
Föreningen forskare och praktiker för unga i den regionala utvecklingen
Föreningen Friteatern på turné
Föreningen Landsbygdshandelns Främjande/FLF Service AB
Föreningen Naturbruk
Föreningen Pilgrim i Sverige
Föreningen Sveriges Fäbodbrukare
Föreningen Ung på landsbygden U-LAND
Företagarna
Glesbygdsverket
Gävleborgs Fäbodförening
Hela Sverige ska leva
Hushållningssällskapens förbund
Högskolan Dalarna - Institutionen för ekonomi och samhälle
Inlandskommunerna Ekonomisk Förening (IEF)
Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)
Internationella Företagarföreningen i Sverige (IFS)
JiLU - Jämtlands läns institut för landsbygdsutveckling
Jordbruksverket (SJV)
JTI - Institutet för jordbruks- och miljöteknik
Konsumentverket
Kungliga Skogs- och lantbruksakademien (KSLA)

Lantmäteriet, division Fastighetsbildning
Leaderrepresentant
Livsmedelsekonomiska institutet (SLI)
LivsmedelsSverige/SLU
LO
LRF
LRF Kvinnor
LRF Ungdom
Länsstyrelserna
Miljöförbundet Jordens Vänner
Mälardalens Högskola
Naturbruksskolornas Förening
Naturskyddsföreningen
Naturvårdsverket
Nordisk Kulturlandskapsförbund
NUTEK
NUTEK – Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH)
Näringslivsutveckling Region Skåne
Riksantikvarieämbetet
Riksförbundet Enskilda Väggar
Riksförbundet Sveriges 4H
Riksorganisationen Folkets Hus och Parker (FHP)
SACO
Sametinget
SIK - Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB
Skogsindustrierna
Skogsstyrelsen
Skärgårdarnas Riksförbund (SRF)
SmåKom
Småågårnas Riksförbund
Statens Folkhälsoinstitut
Stiftelsen Folkets Hubb
Stiftelsen Lantbruksforskning (LRF FoU)
Studieförbundet Vuxenskolan Riksorganisationen (SV)
Svensk Mjök
Svensk Vindkraftförening (SVIF)
Svenska Fotbollförbundet
Svenska Hästavelsförbundet (SH)
Svenska Jägareförbundet
Svenska Kyrkan
Svenska Kyrkan Härnösand stifts kansli
Svenska Riksförbundet Nationellt ResursCentrum för kvinnor (NRC)
Svenska Stadsnätsföreningen (SSNf)
Svenska Travsportens Centralförbund (STC)

Sveriges Biodlares Riksförbund
Sveriges Civilförsvarsförbund
Sveriges Exportråd
Sveriges Hembygdsförbund
Sveriges kommuner och landsting (SKL)
Sveriges lantbruksuniversitet SLU
Sveriges Nötköttsproducenter
Vattenbrukarna, HS Västernorrlands län
VisitSweden (tidigare Sveriges Rese- och turistråd)
Våra Gårdar
Världsnaturfonden WWF